

ePOOKI

OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖN JULKAISUT ISSN 1798-2022

ePooki 55/2019

Toipuminen näkyväksi mielenterveystyössä INSPIRE-mittarin avulla

Tölli Sirpa, Vuolukka Anu, Kiviniemi Liisa

16.9.2019 ::

Kokemus henkilökohtaisesta toipumisesta on merkittävää toivuttaessa mielenterveys sairauksista, vaikka oireita olisikin vielä jäljellä. Potilaan osallisuuden kokemus on yksi toipumisen avainasioista. Sitä edistävät ammattilaisten kumppanuustaidot ja asiakkaiden tarpeiden ja vahvuuksien tunnistaminen. INSPIRE-mittarin avulla potilaan on mahdollisuus kuvata toipumiskokemuksia ja arvioida ammattilaisilta saamaansa tukea. INSPIRE-mittarin suomennoksen pilotointiin osallistuvien Sähkö-yksiköiden toiminnassa korostetaan asiakkaiden osallisuutta kaikessa heitä koskevassa päätöksenteossa.

INSPIRE-mittari potilaan toipumiskokemusten kuvaajana

Mielenterveyden ongelmista toipumista voidaan tarkastella kahdella tasolla: kliinisenä ja henkilökohtaisena toipumisena. Kliininen toipuminen tarkoittaa oireiden häviämistä ja paranemista. Henkilökohtainen toipuminen ei välttämättä liity kliiniseen toipumiseen, vaan se tarkoittaa elämän kokemista tyydyttävänä ja elämisen arvoisena, vaikka psyykkiset oireet kuuluisivatkin vielä elämään. [\[1\]](#) [\[2\]](#) Toipumiseen liittyvässä ajattelussa korostuvat yksilön sellaiset kokemukset, joiden avulla hän on pystynyt selviytymään psyykkisen sairauden mukanaan tuomista ongelmista. Toipumisorientaation mukaisella työotteella mielenterveystyötä tekevät ammattilaiset voivat vahvistaa asiakkaan osallisuutta [\[3\]](#). Potilaan kokemuksiin perustuvalla ja osallisuutta edistävällä hoitotyöllä on positiivisia vaikutuksia potilaan toipumiseen sekä hoitajan ja potilaan väliseen yhteistyösuhteeseen [\[4\]](#) [\[5\]](#).

INSPIRE-mittari on aikuisväestölle kehitetty mittari, jonka avulla arvioidaan potilaiden kokemuksia työntekijältä saadusta, toipumista edistävästä tuesta. Mittari kehitettiin REFOCUS-hankkeessa, jossa kehitettiin mielenterveyspalveluita toipumiskeskemmiksi Englannissa [\[2\]](#). Mittari pohjautuu kahteen kirjallisuuskatsaukseen, joissa kartoitettiin toipumista tukevia hyviä käytänteitä [\[6\]](#) sekä henkilökohtaista toipumista käsitteinä [\[7\]](#). Faktorianalysissä INSPIRE-mittarin validiteetti ja reliabiliteetti todettiin asianmukaisiksi, joten mittaria voi suositella kliiniseen käyttöön [\[8\]](#). INSPIRE-mittari on vapaasti käytettävissä tutkimus- ja koulutustarkoituksiin ja se on herättänyt laajaa kansainvälistä kiinnostusta. Tällä hetkellä mittari on käännetty jo 15 kielelle. Sen suomensivat keväällä 2019 Oulun ammattikorkeakoulussa työskentelevät lehtori **Sirpa Tölli** ja yliopettaja **Liisa Kiviniemi**. Tavoitteena on ottaa mittari kliiniseen käyttöön syksyllä 2019. Mittarin eri versiot ovat vapaasti käytettävissä ja ladattavissa tutkijaryhmän [kotisivuilla](#).

Tämä artikkeli kuvaa INSPIREn käännösprosessia ja suunnitelmia suomennetun mittarin pilotoinnista.

INSPIRE-mittari ja sen suomentaminen

INSPIRE-mittari on kaksiosainen kysely, joka mittaa potilaan kokemusta ammattilaiselta, useimmiten esimerkiksi omahoitaja, saadusta tuesta ja yhteistyösuhteen laatua. Tukea mittaava osio sisältää 20 ja yhteistyösuhdetta mittaava osio seitsemän väittämää. Mittarin avulla arvioidaan potilaan kokemusta yhdestä työntekijästä, ei koko tiimiä. Tätä perustellaan käyttäjälähtöisyydellä, sillä usein yksittäinen työntekijä on merkityksellisempi potilaalle kuin koko tiimi [\[9\]](#). Mittarista on myös lyhyempi viisi väittämää sisältävä versio, mikäli täysi versio koetaan jostakin syystä epäkäytännölliseksi.

Käännöstyö eteni mittarin käännöstyöhön suositellun vaiheistuksen mukaisesti [\[9\]](#) [\[10\]](#). Ensimmäisessä vaiheessa molemmat suomennoksen tekijät laativat oman käännöksensä mittarista. Sen jälkeen he vertailivat käännöksiä kohta kohdalta ja laativat niistä yhteisen version (Reconciliation). Mittarin takaisinkäännöksen englanniksi (Back Translation) toteutti ammattilainen kielenkääntäjä, jonka jälkeen takaisinkäännöstä verrattiin alkuperäiseen versioon (Back Translation Review). Kielenkääntäjän ja mittarien suomentajien yhteisen keskustelun tuloksena tehtiin konsensus parhaasta mahdollisesta käännöksestä.

Käännösprosessin aikana arviointinsa suomennoksen selkeyteen antoivat valmistumassa olevat mielenterveysalan ammattilaiset eli 19 valmistuvaa sairaanhoitajaa osana mielenterveys- ja päihdehoitotyön syventäviä opintoja. Lisäksi viisi mielenterveysalan koulutettua kokemustoimijaa antoi palautetta käännöksestä ja väittämien ymmärrettävyydestä. Saatujen palautteiden perusteella mittarin suomennokseen tehtiin yksittäisiä pieniä muutoksia. Haasteena käännöstyössä oli löytää mahdollisimman hyvin alkuperäistä versiota vastaavat suomenkieliset ilmaisut sen varmistamiseksi, että suomennos mittaa samoja asioita kuin alkuperäinen mittari (taulukko 1).

TAULUKKO 1. INSPIREn lyhyen version kysymykset

Brief Inspire
1. My worker helps me to feel supported by other people
2. My worker helps me to have hopes and dreams for the future
3. My worker helps me to feel good about myself
4. My worker helps me to do things that mean something to me
5. My worker helps me to feel in control of my life

Suomennetun INSPIRE-mittarin pilotointi

Kirjallisuuskatsaus osoitti, että toipumisorientaation toteuttaminen mielenterveyspalveluissa on tapahtunut valitettavan hitaasti ja palvelukulttuurin muutokseen liittyy edelleen merkittäviä haasteita [11]. Sähäkkä on yksityinen nuorille aikuisille kuntoutuspalveluja tarjoava yksikkö, jossa toipumisorientaatio on rakenteiden ja prosessien lähtökohta. Toipumisorientaation näkökulmasta on keskeistä, että yksiköiden kuntoutustoiminta nähdään yhtenä vaiheena nuoren elämässä ja toipumisessa ja että siinä on selkeästi alku ja loppu.

Sähäkän toiminnassa korostetaan nuoren omaa toimijuutta, oli kyseessä sitten tavoitteiden määrittely, menetelmien valinta tai toipumisen arviointi. Käytännössä se tarkoittaa nuoren osallisuutta kaikessa häntä koskevassa päätöksenteossa sekä osallisuutta tukevissa työmenetelmissä (RAI-arviointi ja GAS-tavoitetyökalu). Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että henkilöstön kouluttaminen toipumisorientaation perusteisiin voi edistää sen käyttöönottoa. Erityisesti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteiset koulutukset ovat osoittautuneet hyödyllisiksi, koska niillä on voitu vahvistaa asiakkaiden ja ammattihenkilöstön yhteistyösuhdetta [12]. Myös Sähäkkä-yksiköissä tämä on vaatinut ja vaatii edelleen pitkäjänteistä ja säännöllistä vuoropuhelua henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Sähäkkä-yksikössä INSPIRE-mittaria lähdetään kokeilemaan kuntoutumisen tai ohjauksen suuntaamiseksi, mutta se tarjoaa myös työkalun toipumisorientoituneen ajattelun istuttamisessa osaksi arjen käytäntöjä. Inspire-mittarin mahdollisuudet ohjaustyön kehittäjänä nähdään merkittävänä. Se voi toimia myös puheeksiottamisen välineenä. Mittaria kokeillaan ensin keskitetysti ja se otetaan mahdollisesti myöhemmin osaksi kuntoutusprosessia. Silloin mittarin avulla saatu tieto ohjaa parhaimmillaan kuntoutuksen ja ohjaustyön fokusta. Nuorten antama palaute esimerkiksi omaohjaustyöstä on tärkeää. Sitä on kysytty nuorilta aiemminkin osana asiakaspalautetta, mutta INSPIRE-mittarin avulla tuotettu tieto on systemaattisempaa.

Psykiatrisessa hoidossa käytettävät rajoitukset ja pakko voivat muodostua toipumisorientaation esteiksi. Potilaiden kohtaamisen pitäisi kaikissa hoito- ja kuntoutustilanteissa olla ystävällistä ja kunnioittavaa, heidän valintojaan mahdollistavaa sekä toipumisorientaatiota tukevaa. [13] Kumppanuustaidot, asiakkaiden tarpeiden ja vahvuuksien tunnistaminen sekä vastuullinen riskinotto työssä ovat kykyjä, jotka vahvistavat potilaan osallisuutta [14]. Sähäkän toimialapääällikkö **Anu Vuolukan** mukaan erityisesti huomiota tulisi kiinnittää siihen kenestä ja kenen tarpeista toiminnot suunnitellaan ja toimintaa ohjataan. Toipumisorientaatio haastaa toimialan vallitsevia vuorovaikutusasetelmia: potilas-lääkäri, hoitaja-asiakas, ohjaaja-kuntoutuja ja mahdollisesti myös valtasuhteita. Parhaimmillaan tällainen yksikkö- tai yksilötason reflektio voi uudistaa ja elvyttää toimintaa ja tuoda uutta merkitystä työhön.

Toipumisorientaation mahdollisuudet mielenterveystyössä

Suomalaisessa mielenterveystyössä kiinnostus toipumisorientaatiota kohtaan on ollut erityisen suurta potilasjärjestöissä ja -yhdistyksissä. Mielenterveyden keskusliitto on ottanut sen toimintansa viitekehyydeksi. Sosiaalipsykiatristen yhteisöjen keskusliiton jäsenjärjestöt ovat myös linjanneet toimintansa toipumisorientaation mukaiseksi. Kuntien mielenterveyspalveluissa ja psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa muutos on kuitenkin ollut selvästi hitaampaa, mutta kiinnostus toipumisorientaatiota kohtaan näkyy sielläkin koulutuksen kysynnän lisääntymisenä. Vahvistusta toipumisorientaatioon on osaltaan tuomassa Lapin yliopiston johtama Recovery-toimintaorientaatio mielenterveyspalveluissa -hanke (2018–2020). [3]

INSPIRE tarjoaa mahdollisuuden tehdä toipumisorientaatiota näkyväksi mielenterveyshoidossa ja -kuntoutuksessa. Tulevien ammattilaisten on tärkeää tutustua toipumisorientaatioon ja sen arviointiin jo opiskeluvaiheessa. Sen vuoksi INSPIRE-mittari tulee käyttöön Oulun ammattikorkeakoulun sairaanhoitajakoulutuksen mielenterveys- ja päihdehoitotyön syventävissä opinnoissa. Näin toipumisorientaatio tulee osaksi mielenterveyshoitotyön harjoitteluja ja ohjauskeskusteluja, ja harjoittelun arviointi saa näyttöön perustuvia elementtejä. Kokemustoimijat antoivat INSPIRE-mittarista ja sen aihealueista erittäin myönteistä palautetta suomennoksen yhteydessä. He pitivät mittarin käyttöönottoa erittäin tärkeänä ja totesivat, että viimeinkin osallisuuteen ja hoitajan ammatilliseen toimintaan liittyviä kysymyksiä otetaan esille.

Toipumisorientaation toteuttamisen kannalta on ongelmallista, ettei suomenkielisiä julkaisuja ja materiaaleja ole vielä juurikaan saatavilla. Mittareita ja arviointimenetelmiä on käännetty suomeksi vain muutamia, eikä niiden ominaisuuksista tai soveltuvuudesta suomalaisiin kohderyhmiin ole kertynyt riittävästi kokemus- tai tutkimustietoa. [3] Suomennettua INSPIRE-mittaria tuleekin testata kliinisessä työssä. Parhailaan on suunnitteilla terveystieteiden alaan kuuluva väitöskirjatyö, jonka yhtenä osatutkimuksena on suomennoksen validointi.

Lähteet

1. [△]Parker, J. 2014. Recovery in mental health. South African Medical Journal 104 (1), 77. Hakupäivä 10.5.2019.
<https://www.ajol.info/index.php/samj/article/viewFile/99862/89124>
2. ^{△ ab}Slade, M., Bird, V., Chandler, R., Clarke, E., Craig, T., Larsen, J., Lawrence, V., Le Boutillier, C., Macpherson, R., McCrone, P., Pesola, F., Riley, G., Shepherd, G., Tew, J., Thornicroft, G., Wallace, G., Williams, J. & Leamy, M. 2017. REFOCUS: Developing a recovery focus in mental health services in England. Nottingham: Institute of Mental Health. Hakupäivä 2.6.2019.
<http://www.researchintorecovery.com/files/REFOCUS%20Final%20report.pdf>
3. ^{△ abc}Nordling, E. 2018. Mitä toipumisorientaatio tarkoittaa mielenterveystyössä? Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 134 (15), 1476–83. Hakupäivä 25.6.2019.
<https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2018/15/duo14435>
4. [△]Laitila, M. 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto, hoitotieteen laitos. Hakupäivä 17.5.2019.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-0224-5>
5. [△]Salzman-Erikson, M., Rydlo, C. & Wiklund-Gustin, L. 2016. Getting to know the person behind the illness – the significance of interacting with patients hospitalized in forensic psychiatric setting. Journal of Clinical Nursing 25 (9-10), 1426–34. Hakupäivä 25.6.2019.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jocn.13252>
6. [△]Le Boutillier, C., Leamy, M., Bird, V.J., Davidson, L., Williams, J. & Slade, M. 2011. What Does Recovery Mean in Practice? A Qualitative Analysis of International Recovery-Oriented Practice Guidance. Psychiatric Services 62 (12), 1470–6. Hakupäivä 25.6.2019.
<https://ps.psychiatryonline.org/doi/full/10.1176/appi.ps.001312011>
7. [△]Leamy, M., Bird, V., Le Boutillier, V., Williams, J. & Slade, M. 2011. Conceptual framework for personal recovery in mental health: systematic review and narrative synthesis. The British Journal of Psychiatry 199, 445–52. Hakupäivä 25.6.2019.
<https://www.cambridge.org/core/journals/the-british-journal-of-psychiatry...>
8. ^{△ ab}Williams, J., Leamy, M., Bird, V., Le Boutillier, C., Norton, S., Pesola, F. & Slade, M. 2015. Development and evaluation of the INSPIRE measure of staff support for personal recovery. Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology 50, 777–86. Hakupäivä 25.6.2019.
<https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs00127-014-0983-0>
9. [△]World Health Organization (WHO). 2012. Process of translation and adaptation of Instruments. Hakupäivä 1.6.2019.
http://www.who.int/substance_abuse/research_tools/translation/en/
10. [△]Wild, D., Grove, A., Martin, M., Eremenco, S., McElroy, S., Verjee-Lorenz, A. & Erikson, P. 2005. Principles of Good Practice for the Translation and Cultural Adaptation Process for Patient-Reported Outcomes (PRO) Measures: Report of the ISPOR Task Force for Translation and Cultural Adaptation. Value Health 8 (2), 94–104. Hakupäivä 25.6.2019.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1098301510602525?via%3Dihub>
11. [△]Waldemar, A.K., Arnfred, S.M., Petersen, L. & Korsbek, L. 2016. Recovery-oriented practice in mental health inpatient settings: a literature review. Psychiatric Services 67 (6), 596–602. Hakupäivä 25.6.2019.
<https://ps.psychiatryonline.org/doi/10.1176/appi.ps.201400469>
12. [△]Salkeld, R., Wagstaff, C. & Tew, J. Toward a new way of relating: an evaluation of recovery training delivered jointly to service users and staff. Journal of Mental Health 22 (2), 165–73. Hakupäivä 25.6.2019.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.3109...>
13. [△]Baker, E., Fee, J., Bovingdon, L., Campbell, T., Hewis, E., Lewis, D., Mahoney, L. & Roberts, G. 2013. From taking to using medication: recovery-focused prescribing and medicines management. Advances in Psychiatric Treatment 19 (1) 2–10. Hakupäivä 25.6.2019.
<https://doi.org/10.1192/apt.bp.110.008342>
14. [△]Redko, C., Rapp, R.C., Elms, C., Snyder, M. & Carlson, R.G. 2007. Understanding the working alliance between persons with substance abuse problems and strengths-based case managers. Journal of Psychoactive Drugs 39 (3), 241–50. Hakupäivä 25.6.2019.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02791072.2007.10400610>

Metatiedot

Nimeke: Toipuminen näkyväksi mielenterveystyössä INSPIRE-mittarin avulla

Tekijä: Töllä Sirpa; Vuolukka Anu; Kiviniemi Liisa

Aihe, asiasanat: mielenterveystyö, mittarit, osallisuus, psykiatriset potilaat, toipuminen

Tiivistelmä: Potilaan kokemuksiin perustuvalla ja osallisuutta edistävällä hoitotyöllä on positiivisia vaikutuksia potilaan toipumiseen sekä hoitajan ja potilaan väliseen yhteistyösuhteeseen. Toipumisorientaation mukaisella työotteella mielenterveystyötä tekevät ammattilaiset voivat vahvistaa potilaan osallisuutta.

INSPIRE-mittarin avulla arvioidaan potilaiden kokemuksia työntekijältä saadusta toipumista edistävästä tuesta. Mittari jakautuu kahteen osaan, joista ensimmäisessä on tuensaantiin liittyviä kysymyksiä ja toisessa yhteistyösuhteeseen liittyviä kysymyksiä. INSPIRE-mittari kehitettiin REFOCUS-hankkeessa, jossa kehitettiin mielenterveyspalveluita toipumiskeskemmiksi Englannissa.

INSPIRE-mittarin suomennos on tehty mittarinkäännöksiin suositellun vaiheistuksen mukaisesti. Käännösprosessin aikana arviointinsa suomennoksen selkeyteen antoivat valmistumassa olevat 19 valmistuvaa sairaanhoitajaa osana mielenterveys- ja päihdehoitotyön syventäviä opintoja. Lisäksi viisi mielenterveysalan koulutettua kokemustoimijaa antoi palautetta käännöksestä ja väittämien ymmärrettävyydestä. Saatujen palautteiden perusteella mittarin suomennokseen tehtiin pieniä muutoksia.

Suomennettua versiota tullaan pilotoimaan Sähkö- ja sähkötekniikan yksiköissä. Sähkö on yksityinen nuorille kuntoutuspalveluja tarjoava yksikkö, jossa toipumisorientaatio on rakenteiden ja prosessien lähtökohta. Mittarin validointi tehdään mahdollisesti osana terveystieteiden opiskelijan väitöskirjatutkimusta.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2019-09-16

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019062521848>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: CC BY-NC-ND 4.0

Näin viittaat tähän julkaisuun

Tölli, S., Vuolukka, A. & Kiviniemi, L. 2019. Toipuminen näkyväksi mielenterveystyössä INSPIRE-mittarin avulla. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 55. Hakupäivä xx.xx.xxxx. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019062521848>.